

SZKOLENIE KOMENDANTÓW GMINNYCH ZOSP RP

Temat: 7

**Organizacja i zadania systemu
wykrywania i alarmowania oraz system
powszechnego ostrzegania na szczeblu
gminy.**

Autor: Maciej Schroeder

UWAGA DLA WYKŁADOWCY!

Wykładowca na zajęciach powinien dysponować następującymi dokumentami:

1. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej. Dz. U. nr 21, poz. 205 i Dz. U. z 2004 r. Nr 241.
2. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin. Dz. U. Nr 96, poz. 850
3. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 roku w sprawie sposobu tworzenia gminnego zespołu reagowania, powiatowego i wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej i ich funkcjonowania. Dz. U. Nr 215, poz. 1818 oraz z 2003 r. Nr 210, poz. 2038.
4. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 2006r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i właściwości organów w tych sprawach. Dz. U. nr 191 poz. 1415 z dnia 20 października 2006r.
5. „Założenia do gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych procedur informowania, ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach" zatwierdzone przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, Szefa Obrony Cywilnej Kraju. Warszawa, 2004.

Podstawy prawne i definicje

Oczekiwania społeczeństwa w zakresie zapewnienia szeroko rozumianego bezpieczeństwa są znaczne i zrozumiałe i dlatego przed administracją samorządową stoi szereg zadań zmierzających do zmniejszenia zagrożeń dla życia, zdrowia, mienia i środowiska naturalnego, a w konsekwencji do poprawy stanu bezpieczeństwa obywateli. Obowiązki organów administracji państwowej w tym zakresie regulują przede wszystkim:

- ustawa z dnia 21 listopada 1967r. o powszechnym obowiązku obrony,
- ustawa z dnia 18 kwietnia 2002r. o stanie klęski żywiołowej,

Aktami wykonawczymi do powyższych ustaw są m.in.:

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 2002r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Szefa Obrony Cywilnej Kraju, szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin,

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu tworzenia gminnego zespołu reagowania, powiatowego i wojewódzkiego zespołu reagowania kryzysowego oraz Rządowego Zespołu Koordynacji Kryzysowej i ich funkcjonowania,

- rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 2006r. w sprawie systemów wykrywania skażeń i właściwości organów w tych sprawach.

System, o którym mowa posługuje się następującymi terminami:

- **Systemy wykrywania i alarmowania o skażeniach** to powiązany organizacyjno-technicznie zespół elementów przeznaczonych do identyfikacji skażeń, wytwarzania, gromadzenia, przetwarzania i wstępnej analizy informacji o uwolnieniu do środowiska, toksycznych środków chemicznych, materiałów promieniotwórczych, zakaźnych czynników biologicznych i powstania ognisk zakażeń, a także powstałych w następstwie takich zdarzeń skażeniach oraz potencjalnych źródłach tych zagrożeń.

● **informowanie** - przekazywanie wiadomości o sposobach zapobiegania zagrożeniom, sposobach postępowania na wypadek powstania zagrożenia oraz po jego ustaniu, w tym o możliwości uzyskania pomocy przy usuwaniu jego skutków;

● **ostrzeganie** - przekazywanie informacji z odpowiednim wyprzedzeniem (uprzedzanie) przez właściwe organy o możliwości wystąpienia zagrożenia oraz sposobie postępowania w zakresie przygotowywania się na wypadek jego ewentualnego wystąpienia;

● **alarmowanie** - przekazywanie informacji przez właściwe organy o wystąpieniu zagrożenia i jego możliwym rozwoju oraz odpowiednim sposobie postępowania.

W rozporządzeniu Rady Ministrów określającym szczegółowe zakresy działania szefów obrony cywilnej określono, że do zakresu działania szefów obrony cywilnej województw, powiatów i gmin, na ich obszarze działania, należy między innymi:

przygotowanie i zapewnienie działania systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania o zagrożeniach

W oparciu o ten hasłowy zapis sprecyzowano **zadania szczegółowe dla szefa obrony cywilnej gminy. Są one następujące:**

• przygotowanie procedur: sporządzania, autoryzowania i przekazywania informacji o mogącym wystąpić zagrożeniu, jego rozprzestrzenianiu się oraz sposobach zachowania się, w celu ograniczenia jego skutków,

• przygotowanie procedur: sporządzania, autoryzowania i przekazywania informacji po ustaniu zagrożenia lub zdarzenia, dotyczących sposobów usuwania skutków, odkażania, miejsc rozdziału pomocy, możliwości uzyskania wsparcia przy usuwaniu skutków,

• zapewnienie funkcjonowania systemu syren alarmowych, nadzorowanych przez podległe jednostki organizacyjne,

- sporządzenie wykazu oraz określenie procedur uruchamiania stałych urządzeń nagłośnieniowych,
- zawarcie i realizowanie postanowień, porozumień z właścicielami lub zarządcami środków masowego przekazu o zasięgu gminnym,
- opracowywanie i rozpowszechnianie instrukcji postępowania zawierającej informacje o sposobach zapobiegania danemu zagrożeniu, postępowania na wypadek jego zaistnienia i po ustąpieniu zagrożenia.

Pomijam tematykę gminnego zespołu reagowania – to omawia ponoć Wojtek – zobaczymy!

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 16 października 2006r. w sprawie systemów wykrywania skażeń określa organizację i warunki przygotowania oraz sposób funkcjonowania systemów obserwacji, pomiarów, analiz, prognozowania i powiadamiania o skażeniach na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz właściwość organów w tych sprawach, dla zapewnienia zewnętrznego bezpieczeństwa państwa i sprawowania ogólnego kierownictwa w dziedzinie obronności kraju.

W skład krajowego systemu wchodzi systemy wykrywania i alarmowania o skażeniach obejmujące:

- a) system wykrywania skażeń - nadzorowany przez MON,
- b) sieci i systemy nadzoru epidemiologicznego i kontroli chorób zakaźnych w kraju oraz krajowe punkty kontaktowe dla międzynarodowych systemów nadzoru nad zagrożeniami zdrowia lub życia dużych grup ludności - nadzorowane przez ministra zdrowia,
- c) system stacji wczesnego wykrywania skażeń promieniotwórczych i placówek prowadzących pomiary skażeń promieniotwórczych, których działania koordynuje Prezes PAA,
- d) nadzorowane przez wojewodów wojewódzkie systemy wykrywania i alarmowania oraz wojewódzkie systemy wczesnego ostrzegania o zagrożeniach,
- e) system wykrywania i alarmowania określony w Krajowym Planie Zwalczania Zagrożeń i Zanieczyszczeń Środowiska Morskiego,

A także organy i jednostki organizacyjne dokonujące analizy i oceny sytuacji skażeń oraz dokonujące opracowywania, ogłaszania i wprowadzania działań interwencyjnych, obejmujące:

- a) jednostki organizacyjne prowadzące działania interwencyjne w sytuacji wystąpienia skażeń - nadzorowane przez ministra spraw wewnętrznych,
- b) formacje obrony cywilnej przeznaczone do monitoringu, wykrywania i rozpoznania skażeń oraz alarmowania o skażeniach,
- c) inne organy i jednostki organizacyjne dokonujące obserwacji, pomiarów i powiadamiania o skażeniach na terenie kraju, włączone do systemów, na podstawie umów i porozumień - zgodnie z tymi porozumieniami.

Środki informowania, ostrzegania i alarmowania

Środki służących celom informowania:

- instrukcje postępowania w razie zaistnienia zagrożenia, opracowywane i dystrybuowane przez organy obrony cywilnej,
- instrukcje postępowania w razie zaistnienia zagrożenia w formie elektronicznej, dostępne publicznie za pośrednictwem ogólnie dostępnych łączy telekomunikacyjnych (internetowych), na stronach organów obrony cywilnej,
- instrukcje, poradniki ulotki, plakaty i inne publikatory, informujące o zagrożeniach, sposobach zapobiegania i postępowania w razie ich wystąpienia opracowywane przez organy obrony cywilnej, organy: służb, inspekcji, straży oraz innych podmiotów realizujących zadania w zakresie ochrony ludności,
- komunikaty informujące o zagrożeniach, sposobach zapobiegania i postępowania w razie ich wystąpienia podawane w środkach masowego przekazu.

Realizację funkcji ostrzegania i alarmowania przewidziano natomiast za pomocą:

- komunikatów ostrzegawczych i alarmowych nadawanych za pośrednictwem lokalnych środków masowego przekazu, ze szczególnym uwzględnieniem rozgłośni radiowych i telewizyjnych oraz portali internetowych,
- komunikatów przekazywanych za pośrednictwem stałych urzędzeń nagłaśniających, zwłaszcza w zakładach pracy oraz obiektach użyteczności publicznej,
- komunikatów przekazywanych za pośrednictwem ruchomych urzędzeń nagłaśniających, ze szczególnym uwzględnieniem pojazdów służb, inspekcji i straży,
- komunikatów przekazywanych z wykorzystaniem nowoczesnych systemów teleinformatycznych: w radiofonii - RDS (Radio Data System), w telewizji - telegazeta, w telefonii cyfrowej (komórkowej i stacjonarnej) - SMS (Short Message Service).

Elementy składowe komunikatu o zagrożeniu:

Komunikaty dzieli się na:

informacyjne - zawierają informacje o sposobach zapobiegania zagrożeniom, sposobach postępowania na wypadek powstania zagrożenia oraz po jego ustaniu, w tym o możliwości uzyskania pomocy, np. sposobach usunięcia skutków zdarzenia, dezynfekcji, miejscach rozdziału pomocy itp.,

ostrzegawcze - zawierają informacje wyprzedzające nadchodzące zagrożenie; komunikat ten powinien zawierać możliwie najwięcej wskazówek profilaktycznych),

alarmowe - zawierają informacje o aktualnym zagrożeniu występującym na określonym terenie oraz podawane są wskazówki i polecenia, co do sposobów postępowania ludności, np. kierunków i środków ewakuacji, miejsc zbiórki dla ewakuowanych, sposobów ochrony dróg oddechowych itp.).

Podstawowymi elementami składowymi komunikatu są:

- data i godzina przekazania komunikatu,
- numer komunikatu,
- podmiot przekazujący komunikat (osoba odpowiedzialna),
- osoba (lub osoby) wyznaczona do kontaktu ze strony podmiotu przekazującego komunikat oraz numer jej telefonu,
- przyczyna podawania komunikatu (krótka charakterystyka zagrożenia),
- obecny stan zagrożenia i obszar jego występowania oraz prognozowany rozwój zagrożenia,
- określenie grupy osób, do których skierowany jest komunikat,
- zalecenia dla ludności związane z zagrożeniem,
- ewentualnie - stan przygotowania służb i organów administracji publicznej na nadchodzące zagrożenie (každorazowo należy rozważyć zasadność umieszczenia takiej informacji).

Inne zalecenia:

- podczas wyboru rodzaju środków masowego przekazu, do których w pierwszej kolejności należy wysłać komunikat, należy się kierować m.in. rodzajem i wielkością zdarzenia, porą dnia, czasem pozostającym do nadejścia zagrożenia oraz liczbą odbiorców,
- im bliżej niebezpieczeństwa, tym częstotliwość nadawania komunikatu powinna być większa,
- zalecane jest powtórzenie komunikatu przez stacje radiowe lub telewizyjne raz po razie, by mieć pewność, że jego treści dotrą do adresatów,
- materiały, na bazie których sporządzono komunikaty oraz opracowane komunikaty przekazywane do mediów, należy zbierać i archiwizować.

Informowanie, alarmowanie i ostrzeganie szczególnego znaczenia nabiera w obliczu wypadków komunikacyjnych i awarii przemysłowych. Wypadki w przemyśle i transporcie, których skutkiem jest uwolnienie substancji trującej, mogą mieć niebezpieczne, a nawet zagrażające życiu konsekwencje dla mieszkańców w najbliższym sąsiedztwie zakładów o dużym ryzyku powstania awarii.

Władze lokalne powinny rzetelnie informować potencjalnie zagrożoną ludność o możliwości wystąpienia zagrożenia oraz o sposobach postępowania w przypadku skażeń o zasięgu wykraczającym poza teren zakładu przemysłowego.

Informowanie ludności jest wspólnym obowiązkiem władz oraz kierownictwa zakładu przemysłowego eksploatującego instalacje i urządzenia z niebezpiecznymi substancjami.

Władze publiczne powinny zagwarantować społeczeństwu:

- dostęp do ogólnej informacji dotyczącej charakteru, rozmiaru i ewentualnych skutków dla życia, zdrowia i środowiska, będących następstwem katastrofy w istniejącej bądź planowanej instalacji, stwarzającej zagrożenie,
- dokładne i podane we właściwym czasie informacje dotyczące postępowania oraz środków bezpieczeństwa, które należy przedsięwziąć w przypadku awarii z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych,
- dostęp do wszelkich informacji potrzebnych dla zrozumienia charakteru ewentualnych skutków wypadku, mogących przyczynić się do podjęcia decyzji dotyczących eksploatacji niebezpiecznych instalacji oraz opracowania planu działania na wypadek awarii,
- należy również uświadomić społeczeństwo, aby w miarę możliwości pozostawało w ciągłej łączności z władzami i centrum reagowania kryzysowego (przy pomocy np. radia).

W celu usprawnienia systemu ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach ustalono dla całego kraju jednolitą treść komunikatów ostrzegawczych i sygnałów alarmowych, które powinni znać wszyscy obywatele.

Sygnaly powszechnego alarmowania

Ostrzeżenie

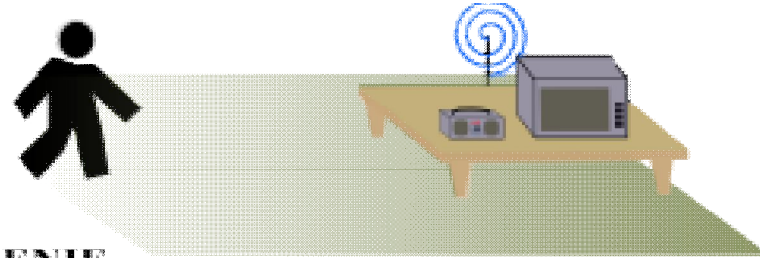
Powtarzana 3-krotnie zapowiedź słowna:

UWAGA! UWAGA!

OSOBY ZNAJDUJĄCE SIĘ NA TERENIE ...

OKOŁO GODZ. ... MOŻE NASTĄPIĆ SKAŻENIE ...

Z KIERUNKU ...

Upředzenie o zagrożeniu skażeniem ogłasza się w celu powszechnego ostrzeżenia ludności o mogącym wystąpić skażeniu w określonym czasie i rejonie.

Alarmowanie

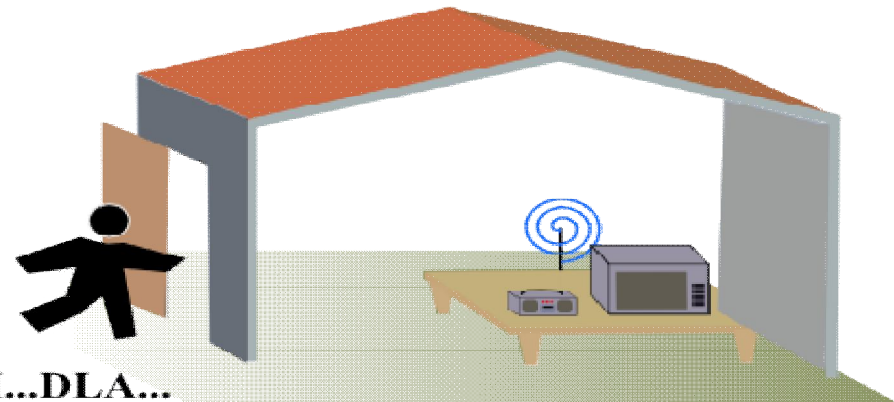

**dźwięk 10 sekund
powtarzany przez 3 minuty
przerwy 15-25 sekund**

Powtarzana 3-krotnie zapowiedź słowna:

UWAGA! UWAGA!

OGŁASZAM ALARM O SKAŻENIACH...DLA...

Alarm o skażeniach ogłasza się w celu powszechnego ostrzeżenia o wykrytym skażeniu występującym w określonym rejonie. Należy opuścić ulice i miejsca publiczne i poszukać schronienia.

Odwołanie

Odwołanie alarmu informuje nas o przejściu niebezpieczeństwa. Należy słuchać ogłoszeń w radiu lub telewizji, określających ewentualne ograniczenia na najbliższe dni.

Pamiętaj! Po usłyszeniu sygnału alarmowego działaj szybko, rozważnie i bez paniki.

RODZAJE ALARMÓW, SYGNAŁY ALARMOWE

L p .	Rodzaj alarmu	Sposób ogłoszenia alarmów			Sposób odwołania alarmów	
		akustyczny system alarmowy	środków masowego przekazu	wizualny sygnał alarmowy	akustyczny system alarmowy	środków masowego przekazu
1	Alarm powietrzny	- Ciągły, modulowany dźwięk syreny w okresie jednej minuty - Następujące po sobie sekwencje długich dźwięków sygnałów dźwiękowych pojazdów, gwizdków, trąbek lub innych przyrządów na sprężone powietrze w stosunku 3:1; w przybliżeniu 3 sekundy dźwięku oraz 1 sekunda przerwy	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Uwaga! ogłaszam alarm powietrzny dla	Znak czerwony najlepiej w kształcie kwadratu	Dźwięk ciągły trwający 3 minuty	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję alarm powietrzny dla .....
2	Alarm o skażeniach	- Przerwany modulowany dźwięk syreny - Sekwencja krótkich sygnałów wydawanych sygnałem dźwiękowym pojazdu lub innym podobnym urządzeniem lub też uderzenia metalem czy też innym przedmiotem w stosunku 1:1, w przybliżeniu 1 sekunda wydawania dźwięku oraz 1 sekunda przerwy	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! ogłaszam alarm o skażeniach ..... (podać rodzaj skażenia) dla	Znak czarny najlepiej w kształcie trójkąta	Dźwięk ciągły trwający 3 minuty	Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję alarm o skażeniach dla .....

KOMUNIKATY OSTRZEGAWCZE

Lp.	Rodzaj komunikatu	Sposób ogłoszenia komunikatu		Sposób odwołania komunikatu	
		akustyczny system alarmowy	środków masowego przekazu	akustyczny system alarmowy	środków masowego przekazu
1	Upředzenie o zagrożeniu skażeniami		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Osoby znajdujące się na terenie ..... około godz. .... min. .... może nastąpić skażenie ..... (podać rodzaj skażenia) w kierunku ..... (podać kierunek)		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję upředzenie o zagrożeniu ..... (rodzaj skażenia) dla .....
2	Upředzenie o zagrożeniu zakażeniami		Formę i treść komunikatu upředzenia o zagrożeniu zakażeniami ustalają organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej		
3	Upředzenie o klęskach żywiołowych i zagrożeniu środowiska		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Informacja o zagrożeniu i sposobie postępowania mieszkańców		Powtarzana trzykrotnie zapowiedź słowna: Uwaga! Uwaga! Odwołuję alarm o klęskach .....dla .....

Literatura:

- Jankowski T. Zadania szefów obrony cywilnej oraz system szkolenia z zakresu ochrony ludności i obrony cywilnej – rozdział w Zarządzanie bezpieczeństwem – Wybrane zagadnienia ochrony ludności, cz.3, Edura, Warszawa, 2003.
- Jasińska Ł. Grosset R. Edukacja społeczeństwa w zakresie zagrożeń chemicznych. Edura, Warszawa, 2006.
- „Założenia do gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych procedur informowania, ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach” zatwierdzone przez Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, Szefa Obrony Cywilnej Kraju. Warszawa, 2004.
- Janik P. Założenia do gminnych, powiatowych, wojewódzkich i krajowych procedur informowania, ostrzegania i alarmowania o zagrożeniach – cel opracowania, treść i zasady wdrażania. Rozdział w książce: System szkolenia dla potrzeb ochrony ludności i obrony cywilnej. Biuro Szkolenia KG PSP, Warszawa, 2005.
- Roguski W. Elementy lokalnej polityki i strategii bezpieczeństwa. Kwartalnik CNBOP nr 2/3/4 z 2007r.

Wykorzystano:

- ustawy i rozporządzenia wymienione w podręczniku,
- karykatura: Michał Czerwiński,
- zdjęcia: archiwum KW PSP Poznań, Gdańsk,
- www.platan.pl - pob. 6.04.2007.

Dziękuję za uwagę!

